

## Középfokú szakképzésben oktatók szakmai elégedettsége

*A hazai szakképzés rendszere, különösen a középfokú szakképzés, folyamatos változásban van. A 2019. évi szakképzési törvény alapjaiban rendezte át a hazai középfokú szakképzést, ami az oktatás ezen szegmensének valamennyi résztvevőjét érintette. A képzéstípusok és szakképzési intézmények új elnevezést kaptak, ami már több alkalommal megtörtént az elmúlt 5-8 évben. A tanulói létszám növekedését a gyakorlati képzés erősítésével, a duális képzés és a tanulmányi hitel bevezetésével, az ösztöndíjrendszer kiszélesítésével, valamint az átjárhatóságot biztosító képzési struktúrával próbálja ösztönözni az oktatáspolitikát.*

### Bevezetés

A szakképzés fontos résztvevői az oktatók, akik számára komoly szakmai és emberi kihívást jelent megfelelni az aktuális oktatáspolitikai elvárásoknak. Az új szakképzési törvény hatályba lépésével közalkalmazotti státusuk átalakult, pedagógusból oktatóvá váltak, mellyel a pedagógus életpályamodell és a közalkalmazotti bértábla hatálya alól is kikerültek. Ezáltal bizonyos iskolatípusokban módosultak az alkalmazás feltételeként elvárt végzettségek is.

Ebben a tanulmányban egy pilot kutatás néhány eredményét villantjuk fel. A kutatás célja a szakképzésben dolgozó oktatók, közismereti és szakmai tantárgyat tanítók új helyzethez való alkalmazkodásának vizsgálata. Ezen belül arra a kérdésre keressük a választ, hogy mennyire érzik magukat szakmailag sikeresnek, mennyire teljesednek ki a munkájuk során a különböző iskolatípusokban oktatók.

A középfokú oktatás palettáján az egyes iskolatípusok népszerűség és presztízs alapján eltérő képet mutatnak. Előkelő helyen a gimnáziumok, szakgimnáziumok, majd a technikumok állnak, míg a szakképző iskolák, korábbi szakmunkásképző iskolák és szakiskolák a sor végén foglalnak helyet.

Hipotézisünk szerint az oktatók szakmai elégedettségét befolyásolja, hogy milyen intézménytípusban tanítanak. Az oktatók elégedettsége, munkájuk során történő kiteljesedése a szakképző iskolai képzéstípusban alacsonyabb, mint a technikai képzéstípusban. Az oktatói elégedettség vizsgált sikerkritériumairól feltételezzük, hogy pozitív kapcsolatban állnak a gyakorlati idővel és a pedagógiai végzettség meglétével.

Számos vizsgálat tanúsága szerint a pedagóguspálya választásakor intrinzik individuális motivációk működnek, mint az önmegvalósítás, intellektuális kihívások (Manuel és Hughes, 2006; Ashiedu, Scott és Ladd, 2012; Barmby, 2006), valamint a gyermekekkel való törődés (Ashiedu, Scott és Ladd, 2012; Barmby, 2006; Chrappán, 2012; Kocsis, 2002; Paksi és mtsai, 2015). Más kutatások szerint a pedagóguspálya választását meghatározó döntés extrinzik individuális motivációi között megjelenik a

foglalkoztatottság stabilitása és a szakmai fejlődés igénye is (Kilinc és mtsai, 2012; OECD, 2009).

Azt is tudjuk a szakirodalomból, hogy a pedagógus szakmai énképe az egyén célrendszerének, eredményességének, elégedettségének összessége (Hercz, 2005), továbbá, hogy pályaszocializáció és identifikáció híján a jó közérzet elképzelhetetlen (Füzi, 2012), ugyanakkor a tanárok elégedettsége és az iskolai körülmények között jelentős összefüggés tapasztalható (Toropova és mtsai, 2020). Tanárok elégedettségét vizsgáló nemzetközi kutatásokból tudjuk, hogy a bizalom, a tisztelet, a kollégákkal való együttműködés és a vezető támogatása jelentősebb mértékben befolyásolja a pedagógus elégedettségét, mint az anyagi juttatások (Johnson és mtsai, 2012).

2001-ben Fejér megyei pedagógusok részvételével készült kutatás eredményei alapján iskolatípusonként eltérés tapasztalható a pedagógusok végzettségében. A magasabb presztízsű iskolatípusban nagyobb arányú a magasabb (egyetemi) végzettségűek és a nappali tagozaton diplomát szerzett pedagógusok aránya (Hercz, 2005). Intézménytípusonként szignifikáns eltérés tapasztalható a pedagógusok céljainak megvalósulása és az anyagi helyzet megítélése terén: a szakképző iskolában oktatók értékelték legnegatívabban a céljaik megvalósulását, a felső tagozaton tanítók pedig az anyagi helyzetüket. Településtípusok szerint a szakmai ambíciók megvalósulásának mértékében volt eltérés, a legkevésbé sikeresnek a községben élők értékelték magukat (Hercz, 2005). A tanulói teljesítménnyel való elégedettség is eltér iskolatípusonként: a legkevésbé a szakképző iskolában oktatók elégedettek tanítványaik tanulmányi előmenetelével (Hercz, 2005).

Amikor a pedagógus megbecsülést és tiszteletet kap a környezetében lévő személyektől, mint a kollégák, a diákok, a szülők és az intézmény vezetése, akkor motiválttá válik arra, hogy a tanítás során értékeket is átadjon (Miciulienė és mtsai, 2020). Egy 1996-97-es kutatás szerint a pedagógusok túlnyomó többsége, 88,5%-a nagyon szereti a munkáját, valamint a nemek szerinti megoszlásban a nők elégedettebbek a munkájukkal, mint a férfi kollégáik (Nagy, 1998; Toropova és mtsai, 2020.). A pedagógusok társadalmilag fontos, a felnövekvő generáció számára meghatározó munkát végeznek, melynek jelentőségéhez nem férhet kétség: „a tanárok azok, akik (a szülők után) leginkább segítenek a gyermeki személyiségeket kibontakoztatni, amellett, hogy információkat és ismereteket közvetítenek” (Gabrhelová és Pasternáková, 2016. 113.).

A pedagógiai célok megvalósulásához elengedhetetlen, hogy a pedagógus elégedett legyen a tanulók tanulmányi teljesítményével (Hercz, 2005). Arra a pedagógusra, aki elégedett a tanítványai teljesítményével, jellemző, hogy jó kapcsolata van a diákokkal, céltudatos, következetes, felelősségteljes döntésekre képes. A „sikert a tanuló tantárgyi motivációjához, a kudarcot a saját maga által is befolyásolható tényezőkhöz köti (követelményszint, a gyerekek viselkedése, a társak hatása).” (Hercz, 2005. 176.) Ugyanakkor vannak olyan programtípusok, melyek tanulói összetételére a hátrányos helyzetű tanulók magas aránya jellemző. Ezen hátrányos helyzetű tanulók esetében gyakori a magas stresszt kiváltó otthoni környezet, mely megnehezíti az iskolai tanulmányokra való összpontosítást, és ez újabb kihívások elé állítja az őket oktató pedagógusokat (Cedeno és mtsai, 2016). Mindez jelentős stresszfaktor az őket oktató pedagógusoknak is: 10-ből 3 általános iskolai pedagógus nagyon stresszel terheltnek ítéli meg munkáját (Borg és mtsai, 2006).

A tanári munka eredményességét, a pedagógiai munka sikerességét vizsgálta Széll (2018), Szemerszki (2016), Füzi (2012), Borsodi-Nagy (2017).

A pedagógus-kutatások során a tanárok elégedettségét az alapján közelítették meg, hogy el akarja-e hagyni az oktató-nevelő pályáját, vagy nem. A pályán maradni akaró pedagógusok számára a tanítás, a diákokkal való foglalkozás örömet okoz, fontos és motiváló számukra a szakmai fejlődés adott lehetősége (Kocsis, 2002). Gyakorló pedagógusok vizsgálatából tudjuk, hogy többségük számára a pedagógus hivatás a társadalmi

hasznossága miatt volt vonzó, bár már a pályaválasztásukkor tudták, hogy ez a munka alacsony anyagi és társadalmi megbecsülést hoz a számukra (Paksi, 2015c). A tanárok alacsony társadalmi megbecsülésének problémája a nemzetközi szakirodalomban is megjelenik (Gabrhelová és Pasternáková, 2016), tehát nem kizárólag hazai jelenség (Toropova, és mtsai, 2020).

A pedagógusok pályaelégedettsége összetett: a munka szakmai részével, a jövedelemmel, a szakma presztízsével és a karrierlehetőséggel való elégedettséget vizsgálva a szakoktatók sajátos és heterogén összetételére hívták fel a figyelmet. Különösen igaz ez a presztízzsel és karrierlehetőséggel való elégedettségre, ahol a szakoktatók körében található a legnagyobb arányban a legelégedettebbek és a legelégedetlenebbek csoportja. Ezek a kétpólusú vélemények újabb kérdéseket vetnek fel (Chrappán, 2010). A jövedelmével a megkérdezett pedagógusok közel háromnegyede egyáltalán nem vagy közepesen elégedett. Összevetve a pályaválasztásra adott kérdésekkel azt tapasztaljuk, hogy akik a pályaválasztás okaként azt jelölték meg, hogy érdeklő őket ez a terület, kevésbé voltak elégedetlenek a fizetésükkel. Az ő viszonylagos elégedettségük oka lehet, hogy pályaválasztásukkor ismerték a jövedelmi viszonyokat, és elfogadták, vagy beletörődtek abba (Chrappán, 2010).

A pedagógus pálya elhagyásának okaként a megkérdezettek az alacsony béreket (Thiering, 1996; Petróczi, 1999), mely a diplomás fizetéseket rangsorolva az alsó harmadban van (Polónyi, 2004; Chrappán, 2010), valamint az alacsony társadalmi megbecsülést, a túlterheltséget és a diákok magatartását (Thiering, 1996), illetve a szakmai autonómia hiányát jelölték meg (Nagy, 1998). A mérnöktanárokat, műszaki tanárokat megcélzó kutatásokban a pedagógus pálya elhagyásának elsődleges okaként az anyagi megbecsülés hiányát, illetve az előrejutási lehetőség hiányát és a kedvezőtlen intézményi feltételeket nevezték meg az oktatók (Paksi és mtsai, 2015a, 2015b; Bacsá-Bán, 2019). A pályaelhagyás, illetve a szakoktatóknál említett oktatási szektoron kívül történő elhelyezkedés szakoktatói létszámihiányt eredményezhet, mely számos OECD-országban – Nagy-Britanniában, az Egyesült Államok államainak közel felében, Svédországban, Portugáliában, Törökországban és Koreában – is megjelenő, valós probléma (OECD, 2021).

A pályaelhagyást befolyásolhatja az is, hogy a pedagógus negyven éves kora előtt vagy után lépett-e a pedagógus pályára, mivel a később pedagógussá válók kisebb valószínűséggel lesznek pályaelhagyók, mint a fiatalabb éveikben pályakezdő társaik (Adamas, 1996).

---

*A pedagógus-kutatások során a tanárok elégedettségét az alapján közelítették meg, hogy el akarja-e hagyni az oktató-nevelő pályáját, vagy nem. A pályán maradni akaró pedagógusok számára a tanítás, a diákokkal való foglalkozás örömet okoz, fontos és motiváló számukra a szakmai fejlődés adott lehetősége (Kocsis, 2002). Gyakorló pedagógusok vizsgálatából tudjuk, hogy többségük számára a pedagógus hivatás a társadalmi hasznossága miatt volt vonzó, bár már a pályaválasztásukkor tudták, hogy ez a munka alacsony anyagi és társadalmi megbecsülést hoz a számukra (Paksi, 2015c). A tanárok alacsony társadalmi megbecsülésének problémája a nemzetközi szakirodalomban is megjelenik (Gabrhelová és Pasternáková, 2016), tehát nem kizárólag hazai jelenség (Toropova, és mtsai, 2020).*

---

A diplomát igénylő szakmák rangsorában a pedagógus pálya a rangsor végén helyezkedik el (Kocsis, 2002; Köcséné, 2009), „...az anyagi, szakmai karrier és társadalmi presztízs szempontjából rosszabb, míg a családdal való összeegyeztethetőség, állásbiztonság, valamint önkiteljesedés szempontjából kedvezőbb helyzetben van...” (Paksi és mtsai, 2015a. 27.)

A szakképzés a 2019. évi LXXX. szakképzésről szóló törvény hatályba lépésével átalakult, melynek kormányzati célja a „szakmai képzés presztízsének, minőségének és eredményességének fejlesztése” (Szakképzés 4.0, 39.). A 2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben új szakképzési képzésstruktúrát vezettek be, ezzel párhuzamosan kivették a korábbi szakgimnáziumi és szakközépiskolai képzést. Az újonnan bevezetett szakképző iskolai képzés 3 éves gyakorlati képzés orientált, a technikumai képzés pedig 5 éves. „Az új szakképzési rendszerben a technikum a minőségi szakmai oktatás színtere lesz. A megszerzhető technikus szakképzettség középvetetői szintű ismereteket biztosít, az 5, néhány esetben 6 éves képzés egyesíti a gimnázium és a szakmatanulás előnyeit” (Eurydice, 2021).

A hazai középfokú iskolarendszer elemei tehát:

- a) gimnázium,
- b) kifutó szakgimnáziumi képzés, melynek kimenete szakmai érettségi végzettség és szakképesítés megszerzése,
- c) kifutó szakközépiskola, 3 év szakképzési évfolyamból és 2 év érettségi vizsgára történő felkészítésből áll,
- d) kifutó szakiskolai képzés (Eurydice, 2021).

### Minta és módszer

A szakképzésben oktatók kérdőíves vizsgálata online kérdőív segítségével történt 2020. november-december hónapban. A vizsgálat elsősorban az észak-alföldi régió szakképzési centrumaiban közismereti és szakmai tantárgyakat oktatókat célozta meg, de az internetes fórumoknak köszönhetően más megyék oktatói is kitöltötték: összesen 168 oktató.

A minta tehát nem reprezentatív, a pandémiás időszak kényszere miatt lényegében önkiválasztós mintavételnek tekinthető, ami a szakképzési centrumokra koncentrált.

A kérdőív saját készítésű, melynek előzményeit a *Friszdiplomások 2011* kutatás és a *Pedagógus-pálya-motiváció* kutatás adta (Crappán, 2011; Füzi, 2012).

A kérdőív két részből állt, az első részében az oktatókra vonatkozó, a második részében pedig a tanulókra vonatkozó kérdésekből. Jelen tanulmány az oktatókra vonatkozó kérdésekre érkezett válaszokat elemzi. A tanulói szakmaválasztásra és lemorzsolódásra vonatkozó kérdések elemzése másik tanulmány keretében egy újabb vizsgálat eredményeivel összevetve történik majd.

Az oktatókra vonatkozó kérdőív a kitöltő demográfiai adatait és végzettségét fel-táró kérdések után a sikerességre kérdez rá (egy ötfokozatú Likert-skála segítségével), továbbá hat területen kéri (szintén ötfokozatú Likert-skála segítségével) a sikeresség mértékét megadni (a hat terület: a tudásátadás, az értékrend-formálás, szocializáció, a szakmai innováció, a szülői együttműködés, a kollégákkal történő együttműködés, a kreativitás, problémamegoldás, és az önképzés).

Kérdőíves vizsgálatunkkal a pedagógus/oktatói sikeresség szubjektív önértékelés mérését tűztük ki célul.

A kérdőív a sikertényezők három csoportját kéri értékelni az oktatóktól:

- a) a pedagógus oktató, nevelő tevékenysége két meghatározó elemének (a tudásátadásnak és a szocializációnak) a sikerességére kérdez rá,
- b) a pedagógus együttműködési sikerességének két területének (a szülői és a kollégákkal történő) sikerességét kéri értékelni,

- c) a pedagógus munkájának két összetevőjét, az innovativitást és a kreativitást (melyek az EU dokumentumaiban is megjelennek mint a fejlődés meghatározó elemei) és az önképzés sikerességét kéri értékelni (Panorama, 2009).

A válaszadók csoportosítása teszi lehetővé az oktatók oktatási programok szerinti összehasonlítását. A beérkezett 168 kérdőív válaszadóját kétféleképpen csoportosítottuk (ld. 2. táblázat a mellékletben). Az egyik csoportosítás a technikusképzésben oktatókat kizárólag a technikai programtípusban oktatókra szűkíti, a másik a szakgimnáziumra végez közel hasonló szűkítést.

A válaszok feldolgozása egyszerű kereszttáblás és korrelációmátrix-elemzés segítségével történt.

### Eredmények

A vizsgálatban részt vevő oktatók 44%-a férfi, nem jelenik meg dominánsan a pedagógus-oktató pályára jellemző női túlsúly. Igaz, a „szakiskola, szakközépiskola szakképző évfolyamán középiskolai végzettséghez kötött nem felsőfokú szakmát tanító oktatók” között az Oktatási Hivatal statisztikája szerint 2015-ben 53% volt a férfiak aránya.<sup>1</sup> Az online kérdőív kitöltésében tehát a nők készségesebbek voltak. Ez valószínűleg befolyásolja kutatásunk eredményét, mert korábbi kutatásokból tudjuk, hogy a pedagógus nők elégedettebbek a munkájukkal, mint a férfi kollégáik (Nagy, 1998). Valamint a férfiak nagyobb valószínűséggel lesznek pályaelhagyók, mint a nők (Paksi és mtsai, 2015a; Sass és mtsai, 2012; Anderson, 2008).

A beérkezett válaszokat az említett két csoportosítás (2. ábra) szerint tekintve viszonylag számottevő különbségeket tapasztalhatunk.<sup>2</sup>

Az I. csoportosítás adatainak tanúsága szerint (3. ábra) a technikumban a legalacsonyabb a nők aránya – ami összhangban van azokkal a kutatásokkal, amelyek szerint a nők aránya fordított módon együtt mozog a foglalkozás presztízsével (ld. pl. Polónyi és Timár, 2001). Ugyancsak a technikumban a legmagasabb a pedagógiai gyakorlat átlagos ideje, és legmagasabb a magasabb pedagógiai végzettségűek aránya.

A II. csoportosítás – amely a technikumban tanítókat leszűkítve tartalmazza (4. ábra) – némileg más képet mutat. Itt is igaz az, hogy a nőarány itt a legalacsonyabb, viszont nem itt a legmagasabb sem a pedagógiai gyakorlat mértéke, sem a legmagasabb pedagógiai végzettséggel rendelkezők aránya, bár kétségtelenül nem marad el jelentősen a legmagasabb arányt felmutató szakgimnáziumi aránytól.

Az nem meglepő, hogy a hátránykompenzáló programokban való részvétel mind a két csoportosítás esetében a technikumokban tanítók esetében a legalacsonyabb, de mélyebb elemzést igényelne, hogy az miért a szakgimnáziumokban a legmagasabb, és nem a szakképző iskolákban.

A szubjektív sikeresség egyes elemiben is elég jelentős különbséget találunk a kétféle csoportosítás esetében. A II. csoportosítás – amely a technikumban tanítókat leszűkítve tartalmazza – a szakgimnáziumban és a szakképző iskolában tanítók esetében mutat magasabb szubjektív sikerességet (igaz, hogy nagyon kicsi, lényegében elhanyagolható, 0,75%-os különbséggel), míg az I. csoportosítás a technikumban tanítók esetében (itt a különbség a szakgimnáziumok esetében 4% feletti, a szakképző iskoláknál kicsit több, mint 1%).

A II. csoportosítás – amely a technikumban tanítókat leszűkítve tartalmazza – mind-egyik elem esetében a technikumban tanítók magasabb sikerességét mutatja, és három kivétellel (a szülői együttműködés, a kollégákkal való együttműködés és az önképzés) második helyen a szakképző iskolában tanítók attitűdszintje áll (6. ábra).

Az I. csoportosításban – ahol a szakgimnáziumban tanítók szerepelnek inkább leszűkítve – három elem kivételével (tudásátadás, szakmai innováció és kreativitás) a szakgimnáziumban tanítók sikerességi mutatói a magasabbak, és a technikumban tanítók jobbra a második helyen állnak (kivéve az értékrend, szocializáció elemet, ahol utolsók, illetve az innováció és tudásátadás elemet, ahol elsők, ld. 5. ábra).

Korrelációmátrix-elemzéssel vizsgáltuk (7. ábra), hogy mely sikerkritériumoknak kell teljesülnie ahhoz, hogy egy oktató szakmailag sikeresnek érezze magát. Az adatok elemzéséből kiderült, hogy a legjelentősebb a tudásátadás, de az innováció, a szocializáció és a szülőkkal való együttműködés esetén is közepes korreláció, jelentős kapcsolat áll fent. Ugyanakkor az oktatói szakmai elégedettségben az önképzés a legkevésbé jelentős, és az életkorral nincs összefüggésben.

A szakmai sikertényezők összefüggéseit vizsgáltuk az oktatók gyakorlati idejével, a pedagógiai végzettséggel és a továbbképzésen való részvétellel. Először a sikertényezők alakulása és az oktatók pályán eltöltött ideje szempontjából vettük górcső alá. A gyakorlati idő vizsgálatakor 3 csoportot alkottunk: 0–15, 16–30 és 31 év vagy annál nagyobb szakmai gyakorlattal rendelkezők. A gyakorlati idő nagysága általában az oktató életkorára is enged következtetni.

A technikumban, technikumban és más intézménytípusban (továbbiakban: technikumban) oktatók többsége 16–30 éves szakmai gyakorlattal rendelkezik. A pályán eltöltött évek nagysága és a szubjektív szakmai sikeresség mértéke között összességében nem találtunk összefüggést, eltérés csak bizonyos sikertényezők esetében van. Az oktatók 0–15 év gyakorlati idővel a hátuk mögött a legkevésbé az önképzés és a szülőkkal való együttműködés terén érzik magukat eredményesnek, ugyanakkor az értékrend-átadás, szocializáció területein kis mértékben, de sikeresebbek, mint tapasztaltabb kollégáik (8. ábra).

A szakgimnáziumban, szakgimnáziumban és más intézménytípusban oktatók fele 16–30 éve van a pályán, valamint a szakgimnáziumban több fiatal oktató dolgozik, mint a technikumban, a legtapasztaltabbak aránya pedig azonos. A szakgimnáziumban oktatók a gyakorlati éveik növekedésével egyre pozitívabban ítélik meg szakmai sikerességüket. A technikumban és a szakképző iskolában is a pályán eltöltött évek során, kis mértékben ugyan, de növekszik az oktatók kompetenciaérzése. A fiatal szakgimnáziumi oktatók elégedettsége a kollégákkal történő együttműködés kivételével valamennyi sikertényező esetében alacsonyabb, mint a nyugdíjhoz közeledő kollégáiké. Érdemes megjegyeznünk, hogy a kollégákkal való együttműködés a fiatalabbaknak okoz kisebb nehézséget (9. ábra).

A szakképző iskola, szakképző iskola és más intézménytípus (továbbiakban: szakképző iskola) az oktatói gyakorlati időt tekintve a legfiatalabb összetételű, mivel a legtöbb oktató 0–15 év gyakorlati idővel rendelkezik, illetve szinte ugyanennyien vannak a 16–30 éve pályán lévő kollégáik is. Ugyanakkor a legrégebben a pályán lévő oktatók úgy érzik, hogy ennyi év tapasztalattal eredményesek a tudás- és értékrend-átadás, a szocializáció terén, de ők azok, akik a leginkább kudarcosan ítélik meg a szülőkkal való együttműködésüket (10. ábra).

Mindhárom intézménytípusban a legidősebb oktatók érzik összességében magukat szakmailag legsikeresebbnek, 31 vagy több évnyi tapasztalattal a hátuk mögött.

A pályán eltöltött időtől és programtípustól függetlenül a kollégákkal történő együttműködésben, a kreatív problémamegoldásban és az önképzésben nyújtott teljesítményüket értékeli legpozitívabban a szakképzésben oktatók.

A szakképzésben oktatók válaszait pedagógiai végzettségük mentén elemeztük. A programtípus sajátosságából adódóan a szakképző iskolákban az oktatók egyharmada kizárólag egyetemi, főiskolai vagy középfokú szakmai végzettséggel rendelkezik. Ezen programtípusban markánsan megjelenik, hogy a pedagógiai végzettséggel rendelkezők

valamennyi sikertényező esetében elégedettebbek, mint a pedagógiai végzettséggel nem rendelkező kollégáik (13. ábra).

A szakgimnáziumban a szakképző iskolához hasonló jelenséggel találkozunk, azzal a kivétellel, hogy a kizárólag szakmai végzettségű oktatók a kreativitás, problémamegoldás és még az önképzés területén is sikeresebbnek ítélik meg magukat, mint pedagógiai végzettségű kollégáik. Ez utóbbi azért is érdekes lehet, mert a szakképző iskolákban dolgozó pedagógiai végzettségű oktatók többsége szakmai végzettséggel is bír (12. ábra). A pedagógiai végzettség nélküli oktatók alacsony aránya jellemző a szakgimnáziumokra és a technikumokra is. A technikum intézménytípusban látszólag mindkét oktatói csoport egyformán sikeres, illetve sikertényezőnként eltérő, hogy a pedagógiai végzettségűek vagy a szakmai végzettségűek elégedettebbek-e. A pedagógiai végzettséggel rendelkező oktatók az értékrend átadása, a szocializáció és a szülői együttműködés területén elégedettek munkájukkal. A szakmai végzettségű oktatók pedig az önképzés, a szakmai innováció, a kreativitás, problémamegoldás, valamint a kollégákkal való együttműködés területein eredményesebbek (11. ábra).

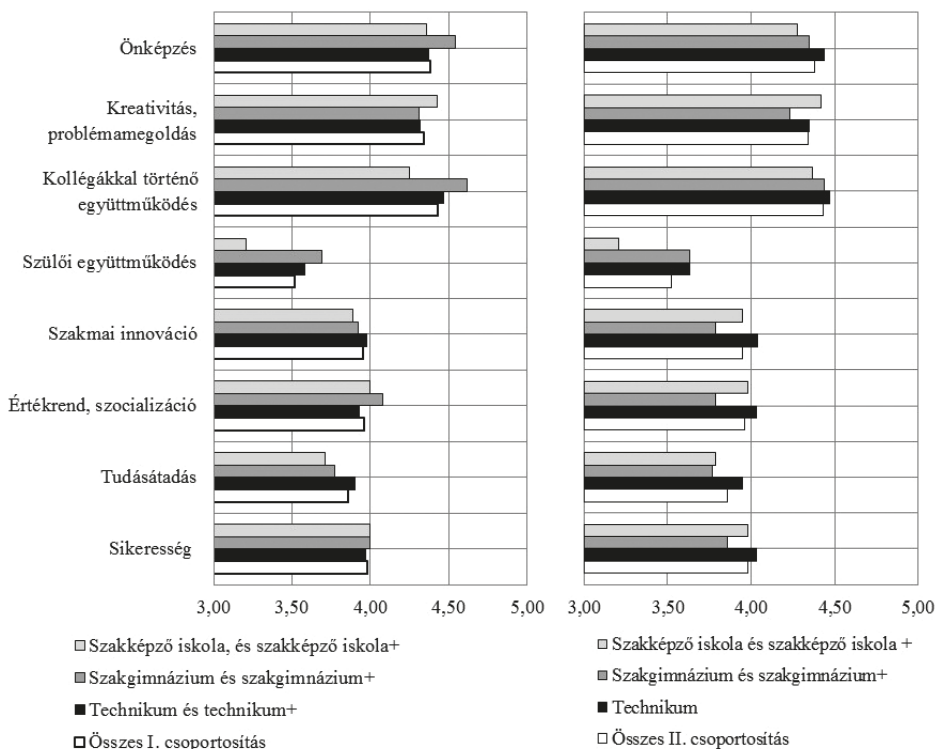
A továbbiakban a szakvizsgával rendelkező és hátránykompenzáló programban részt vett oktatók válaszait vizsgáltuk meg. A technikumban és a szakgimnáziumban a válaszadók között azonos arányban voltak a szakvizsgát szerzett és a hátránykompenzáló programban részt vett oktatók. A szakvizsgázott, technikumai oktatók összességében elégedettebbek szakmai munkájukkal, mint hátránykompenzáló programban részt vett kollégáik (14. ábra). Különösen igaz ez annak fényében, hogy a hátránykompenzáló programban részt vett oktatók fele szakvizsgázott pedagógus. A szakgimnáziumban és a hátránykompenzáló programokban részt vett oktatók több mint fele, szakképző iskolában pedig egyharmada szakvizsgát szerzett. Mindkét intézménytípusban a hátránykompenzáló programban részt vett oktatók sikeresebbnek ítélik meg szakmai munkájukat, mint a szakvizsgázott, de programban részt nem vevő kollégáik (15., 16. ábra). Ez alapján feltételezzük, hogy a szakvizsga önmagában kevesebb ismeret és szakmai kompetencia-többletet ad, mint egy speciális programban való részvétel.

### Konklúzió

A pilot kutatásunk keretében végzett online kérdőíves vizsgálatban 168 középfokú szakképzésben dolgozó oktató vett részt. Nyolc megyéből és a fővárosból érkezett kitöltés, az elsődleges célcsoportunknak számító észak-alföldi régió megyéiben tanít a megkérdezett oktatók túlnyomó többsége.

Miután az oktatók egyidejűleg több programban is oktatnak ezért a sikeresség-vizsgálatot többféle csoportosításban végeztük. Ez alapján az derült ki, hogy a technikumban oktatókat leszűkítve tartalmazó csoportosítás (II. csoportosítás) alapján vizsgálva a technikumban oktatók, a szakgimnáziumban oktatókat szűkítve tartalmazó csoportosítás (I. csoportosítás) a szakgimnáziumban oktatók nagyobb sikerességét hozta ki (1. ábra).

Elég világosan látszik, hogy mindegyik csoportosításban és mindegyik program esetében a legsikeresebb terület a kollégákkal való együttműködés, az önképzés és a kreativitás, a legkevésbé sikeres terület pedig a szülői együttműködés. Az is látszik, hogy csoportosítástól függetlenül a technikumai programban oktatók a szakmai innováció, az értékrend, a szocializáció és a tudásátadás területén sikeresebbek, mint a többi programban oktatók (bár hozzá kell tenni, hogy ezen három terület sikeresség-értékei közepes szintűek).



1. ábra. A sikeresség és a sikeresség elemeinek átlagértékei (5-fokozatú Likert-skála alapján) a szakképző intézményekben oktató esetében különböző programtípusonként

A kutatásunk tehát igazolta azt, hogy a technikumi programtípus a legmagasabb presztízsű a szakképzés területén (a magasabb férfiarány és a magasabb pedagógiaivégzettség-arány alapján). Ugyanakkor hipotézisünk nem bizonyosodott be, miszerint a technikumi programtípusban oktatók elégedettebbek lennének a szakmai munkájukkal, szakmailag sikeresebbnek éreznék magukat. A középfokú szakképzésben oktatók a pályán töltött idő előrehaladtával egyre sikeresebbnek érzik magukat, különösen a kollégákkal való együttműködésben, a problémamegoldásban és az önképzés területén. A pedagógiai végzettséggel rendelkező oktatók a klasszikus nevelési feladatokban: értékrend átadása, szocializáció és a szülőkkel való együttműködés terén, míg a kizárólag szakmai végzettségű oktatók az iparra jellemző kihívásokban: az önképzés, a szakmai innováció és a szakmai együttműködés területén. A szakvizsgázott oktatók kevésbé érezték magukat sikeresnek, mint hátránykompenzáló programban részt vett kollégáik. A válaszok alapján beigazolódt az azon feltételezésünk, miszerint a sikerkritériumok pozitív kapcsolatban vannak a szakmai gyakorlati idővel és a pedagógiai végzettség megszerzésével. Ugyanakkor a szakvizsga kevésbé járul hozzá az oktatók szakmai sikerességéhez, mint a hátránykompenzáló programban való részvétel.

Fontos hozzátenni, hogy a vizsgálat számos korláttal rendelkezik, amelyekkel számolni kell. Az egyik ilyen korlát a járványhelyzet miatt adódó korlátozott mintavétel, amely nem tekinthető reprezentatívnak, így az eredmények általánosíthatósága erősen korlátozott. A másik korlát is ezzel függ össze: a minta néhány vonatkozásban torz, részint a nők magasabb aránya, részint a technikumi képzésben résztvevők nagyobb aránya torzítja az eredményeket. Ugyanakkor mindezen torzítások ellenére nem igazolódt



a technikai képzésben részt vevők nagyobb elégedettsége (pedig mindkét torzulás ebbe az irányba hat).

A pilot kutatás megítélésünk szerint elérte célját, mert néhány fontos tendenciát megmutatott, és a végleges kutatás kialakításához is sok tanúságot nyújtott. Az oktatók gyakran egyszerre több képzési típusban oktatnak, így viszonylag nehéz elkülöníteni az egyes intézménytípusonkénti elégedettséget. A következő kutatásban újabb kérdést érdemes beépíteni, mely a megkérdezett oktató munkahelyének presztízsére vonatkozik, mivel egy adott közösségben egy többféle képzéstípussal rendelkező intézmény is lehet magasabb presztízsű.

## Irodalom

- Adams, G. J. (1996). Using a Cox regression model to examine voluntary teacher turnover. *Journal of Experimental Education*, 64(2), 267–285. DOI: 10.1080/00220973.1996.9943807
- Anderson, S. E. (2008). *Teacher Career Choices: Timing of Teacher Careers among 1992-93 Bachelor's Degree Recipients. Postsecondary Education Descriptive Analysis Report. NCES 2008-153*. National Center for Education Statistics. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED501228.pdf> Utolsó letöltés: 2021. 12. 20.
- Ashiedu, J. A. & Scott-Ladd, B. D. (2006). Understanding Teacher Attraction and Retention Drivers: Addressing Teacher Shortages. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(11), 17–35. DOI: 10.14221/ajte.2012v37n11.1
- Barmby, P. (2006). Improving Teacher Recruitment and Retention: The Importance of Workload and Pupil Behaviour. *Educational Research*, 48(3), 247–265. <http://dro.dur.ac.uk/1857/1/1857.pdf> Utolsó letöltés: 2021. 10. 10. DOI: 10.1080/00131880600732314
- Bacsá-Bán Anetta (2019). A szakmai pedagógusok (pedagógusi) pálya elhagyásának vizsgálata több dimenzióban II. *Opus et Educatio*, 6(3), 351–371. DOI: 10.3311/ope.334
- Borg, M. G. & Falzon, J. M. (2006). Stress and Job Satisfaction among Primary School Teachers in Malta Stress and Job Satisfaction among Primary School Teachers in Malta. *Educational Review*, 41(3), 271–279. DOI: 10.1080/0013191890410307
- Borsodi Csilla Noémi & Nagy Mária (2017). Hogyan értelmezhető a pedagógusi siker a szakközépiskolai tanárok esetében? *Új Pedagógiai Szemle*, 67(11–12), 73–83.
- Cedeño, L. F., Martínez-Arias, R. & Bueno, J. A. (2016). Implications of Socioeconomic Status on Academic Competence: A Perspective for Teachers. *International Education Studies*, 9(4), 257–267. [https://www.researchgate.net/publication/299530996\\_Implications\\_of\\_Socioeconomic\\_Status\\_on\\_Academic\\_Competence\\_A\\_Perspective\\_for\\_Teachers](https://www.researchgate.net/publication/299530996_Implications_of_Socioeconomic_Status_on_Academic_Competence_A_Perspective_for_Teachers) Utolsó letöltés: 2022. 03. 03. DOI: 10.5539/ies.v9n4p257
- Chrappán Magdolna (2010). Pályaelégedettség és karriertervek a pedagógus végzettségű hallgatók körében. In Garai Orsolya, Horváth Tamás, Kiss László, Szép Lili & Veroszta Zsuzsanna (szerk.), *Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások 2010*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 267–286.
- Chrappán Magdolna (2013). „Elégedettség és mobilitási esélyek a pedagógusképzésben végzetek körében”. In: Garai Orsolya & Veroszta Zsuzsanna (szerk.), *Frissdiplomások 2011*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 267–286. [http://www.felvi.hu/pub\\_bin/dload/DPR\\_kotet\\_frissdiplomasok2011/11\\_chrappan.pdf](http://www.felvi.hu/pub_bin/dload/DPR_kotet_frissdiplomasok2011/11_chrappan.pdf) Utolsó letöltés: 2021. 11. 01.
- Eurydice (2021). *Magyarország: Az oktatási rendszer felépítése*. [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/hungary/organisation-education-system-and-its-structure\\_hu](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/hungary/organisation-education-system-and-its-structure_hu) Utolsó letöltés: 2022. 01. 12.
- Füzi Beatrix (2012). *A tanári munka sikeressége és pedagógiai attitűdök, a tanár-diák viszony és az iskolai élmények összefüggésrendszerében*. PhD-értekezés, ELTE.
- Gabrhelová, G. & Pasternáková, L. (2016). Teachers in the Context of Vocational Education. *Acta Technologica Dubnicae*, 6(3), 100–113. [https://www.researchgate.net/publication/31227770\\_Teachers\\_in\\_the\\_Context\\_of\\_Vocational\\_Education](https://www.researchgate.net/publication/31227770_Teachers_in_the_Context_of_Vocational_Education) Utolsó letöltés: 2022. 03. 22. DOI: 10.1515/atd-2016-0022
- Hercz Mária (2005). Pedagógusok szakember-és gyermekképe: gondolatok a kognitív fejlődésről vallott nézetek megismerése közben. *Magyar Pedagógia*, 105(2), 153–184.
- Johnson, S. M., Kraft, M. A. & Papay, J. P. (2012). How context matters in high-need schools: The effects of teachers' working conditions on their professional satisfaction and their students' achievement. *Teachers College Record*, 114(10), 1–39. DOI: 10.1177/016146811211401004 [https://www.academia.edu/21522936/How\\_context\\_matters\\_in\\_high\\_need\\_schools\\_The\\_effects\\_of\\_teachers\\_working\\_conditions\\_on\\_their\\_professional\\_satisfaction\\_and\\_their\\_students\\_achievement](https://www.academia.edu/21522936/How_context_matters_in_high_need_schools_The_effects_of_teachers_working_conditions_on_their_professional_satisfaction_and_their_students_achievement) Utolsó letöltés: 2022. 03. 10.

- Kilinc, A., Watt, H. M. G. & Richardson, P. W. (2012). Factors Influencing Teaching Choice in Turkey. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 199–226. DOI: [10.1080/1359866x.2012.700043](https://doi.org/10.1080/1359866x.2012.700043)
- Kocsis Mihály (2002). Tanárok véleménye a pályáról és a képzésről. *Iskolakultúra*, 12(5), 66–78.
- Manuel, J. & Hughes, J. (2006). It Has Always Been My Dream: Exploring Pre-Service Teachers' Motivations for Choosing to Teach. *Teacher Development*, 10(1), 5–24. DOI: [10.1080/13664530600587311](https://doi.org/10.1080/13664530600587311)
- Mičiulienė, R., Kovalčikienė, K. & Daukilas, S. (2020). Vocational Teacher's Inclination to Impart Values in Vocational Training: The Importance of Pedagogical-Didactical and Psychological Factors *European Journal of Contemporary Education*, 9(2), 350–364. DOI: [10.13187/ejced.2020.2.350](https://doi.org/10.13187/ejced.2020.2.350)
- Nagy Mária (1998). A tanári pálya választása. *Educatio*, 7(3), 527–542.
- OECD (2009). *Creating Effective Teaching and Learning Environments*. First results from TALIS. OECD. DOI: [10.1787/9789264068780-sum-en](https://doi.org/10.1787/9789264068780-sum-en) <http://www.oecd.org/education/school/43023606.pdf> (utolsó letöltés: 2021. 10.18.)
- OECD (2021). *Teachers and Leaders in Vocational Education and Training*. OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD Publishing. <https://www.oecd.org/skills/centre-for-skills/Teachers-and-leaders-in-VET-report-summary.pdf> Utolsó letöltés: 2022. 03. 22. DOI: [10.1787/59d4fbb1-en](https://doi.org/10.1787/59d4fbb1-en)
- Paksi Borbála, Veroszta Zsuzsanna, Schmidt Andrea, Magi Anna, Vörös András, Endrődi-Kovács Viktória & Felvinczi Katalin (2015a). *Pedagógus-pálya-motiváció. Egy kutatás eredményei*. Oktatási Hivatal.
- Paksi Borbála, Veroszta Zsuzsanna, Schmidt Andrea, Magi Anna, Vörös András & Felvinczi Katalin (2015b). *Pedagógus – pálya – motiváció II. kötet*, Oktatási Hivatal.
- Paksi Borbála, Schmidt Andrea, Magi Anna, Eisinger Andrea & Felvinczi Katalin (2015c). Gyakorló pedagógusok pályamotivációi. *Educatio*, 24(1), 63–82.
- Panorama inforegio: Kreativitás és innováció a régiók versenyképességének szolgálatában* (2009). [https://ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/docgen/panorama/pdf/mag29/mag29\\_hu.pdf](https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgen/panorama/pdf/mag29/mag29_hu.pdf) Utolsó letöltés: 2022. 01. 12.
- Pelikán, J. (2002). A mai nevelélmélet néhány nyitott kérdése. In Bábosik István & Kárpáti Andrea (2002, szerk.), *Összehasonlító Pedagógia*. BIP Kiadó. 119–132.
- Petróczi Erzsébet, Fazekas Márta, Tombác Zsuzsanna & Zimányi Mária (1999). A kiegészítés jelensége pedagógusoknál. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 54(3), 429–441.
- Polónyi István & Timár János (2001). *Tudásgyár vagy papírgyár*. Új Mandátum Kiadó.
- Polónyi István (2004). A pedagógusképzés-oktatásgazdaságtani megközelítésben. *Educatio*, 13(3), 343–358.
- Sass, D. A., Flores, B. B., Claeys, L. & Pérez, B. (2012). Identifying personal and contextual factors that contribute to attrition rates for Texas public school teachers. *Education Policy Analysis Archives/Archivos Analíticos de Políticas Educativas*, 20, 1–26. <https://www.redalyc.org/pdf/2750/275022797015.pdf> Utolsó letöltés: 2021. 12. 20. DOI: [10.14507/epaa.v20n15.2012](https://doi.org/10.14507/epaa.v20n15.2012)
- Széll Krisztián (2018). *Iskolai légkör és eredményesség fókuszban a reziliens és a veszélyeztetett iskolák*. Belvedere Meridionale. DOI: [10.14232/belvbook.2018.58536](https://doi.org/10.14232/belvbook.2018.58536)
- Szemerszki Marianna (2016). A tanulói továbbhaladás egyéni és intézményi jellemzői. *Hátrányos helyzet és iskolai eredményesség*. OFI. 29–51.
- Szakképzés 4.0* (2019). [https://www.nive.hu/index.php?option=com\\_content&view=article&id=1024](https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1024) Utolsó letöltés: 2022. 01. 11.
- Thiering Etelka (1996). Miért hagyják el a pályát a tanárok. *Budapesti Nevelő*, 32(2), 76–80.
- Toropova, A., Myrberg, E. & Johansson, S. (2021). Teacher job satisfaction: the importance of school working conditions and teacher characteristics. *Educational Review*, 73(1), 71–97. <https://doi.org/10.1080/00131911.2019.1705247> Utolsó letöltés: 2022. 03. 22. DOI: [10.1080/00131911.2019.1705247](https://doi.org/10.1080/00131911.2019.1705247)

## Jegyzetek

<sup>1</sup> [https://statisztika.kir.hu/stat15aggr/Tablak/TablaFix.aspx?tabla=a01t07&l\\_id=-1](https://statisztika.kir.hu/stat15aggr/Tablak/TablaFix.aspx?tabla=a01t07&l_id=-1)

<sup>2</sup> Az alacsony elemszám miatt egyik csoportosításban sem elemezzük a felzárkóztató programokban tanítók sikerességét.

	N
Technikum	78
Technikum + Szakgimnázium	14
Technikum + szakgimnázium + szakképző iskola	16
Technikum + szakgimnázium + szakképző iskola + felzárkóztató programok	1
Technikum + felzárkóztató programok	1
Technikum, szakképző iskola, felzárkóztató programok	1
Szakképző iskola + technikum	14
Szakgimnázium	6
Szakgimnázium + Szakképző iskola	7
Szakképző iskola	25
Szakképző iskola + felzárkóztató programok	3
Felzárkóztató programok	2
	168
	N
Technikum	78
Szakgimnázium	6
Technikum + Szakgimnázium	14
Technikum + szakgimnázium + szakképző iskola	16
Technikum + szakgimnázium + szakképző iskola + felzárkóztató programok	1
Szakgimnázium + Szakképző iskola	7
Szakképző iskola	25
Szakképző iskola + technikum	14
Szakképző iskola + felzárkóztató programok	3
Technikum + felzárkóztató programok	1
Technikum, szakképző iskola, felzárkóztató programok	1
Felzárkóztató programok	2
	168

I. csoportosítás	N
Technikum és technikum+	125
Szakgimnázium és szakgimnázium+	13
Szakképző iskola és szakképző iskola+	28
Felzárkóztató programok	2
	168

II. csoportosítás	N
Technikum	78
Szakgimnázium és szakgimnázium+	44
Szakképző iskola és szakképző iskola+	42
Felzárkóztató program és felzárkóztató+	4
	168

## Melléklet

2. ábra. A válaszadók csoportosítási lehetőségei az általuk oktatott programok szerint

I. csoportosítás	Összes	Technikum és technikum+	Szakgimnázium és szakgimnázium+	Szakképző iskola, szakképző iskola+	Felzárkóztató program
	168	125	13	28	2
Nem					
fi	74	60	2	12	0
nő	94	65	11	16	2
Nők aránya	56,0%	52,0%	84,6%	57,1%	1
Életkor	48,6	48,7	50,2	47,1	52,0
Tanítási gyakorlat					
0–5.	16	10	2	4	
6–10.	27	21	3	2	1
11–15.	23	15	3	5	
16–20.	36	29	2	5	
21–25.	25	20	1	4	
26–30.	16	11	1	4	
31–35.	13	9	1	3	
36–	12	10		1	1
(becsült tanítási gyakorlat évben)	18,5	18,8	14,5	18,6	
<b>Legmagasabb pedagógiai, szakmai végzettség arány</b>					
Egyetemi pedagógiai szakot végzettek aránya	67,9%	73,6%	69,2%	42,9%	
Szakmai egyetemet végzettek aránya	26,2%	24,0%	23,1%	35,7%	
Főiskola (szakmai) arány	29,8%	17,6%	23,1%	28,6%	
Főiskola (tanár) arány	9,5%	8,0%	15,4%	14,3%	
Középfokú (szakmai) arány	1,2%	0,8%	0,0%	3,6%	
Középfokú (pedagógiai) arány					
Szakovizsgával rendelkezők aránya	39,9%	36,0%	69,2%	42,9%	
Hátránykompenzáló programban való részvétel	38,7%	34,4%	61,5%	42,9%	

3. ábra. Az I. csoportosítás demográfiai és végzettség adatai

I. csoportosítás	Összes	Technikum	Szakgimnázium és szakgimnázium+	Szakképző iskola és +	Felzárkóztató programok
	168	78	43	43	4
Nem					
ffi	74	37	16	19	2
nő	94	41	27	24	2
nőarány	56,0%	52,6%	62,8%	55,8%	
Életkor	48,6	48,1	50,8	47,2	49,3
Tanítási gyakorlat					
0–5.	16	7	4	5	
6–10.	27	14	4	7	
11–15.	23	8	6	8	
16–20.	36	20	9	7	
21–25.	25	13	6	6	
26–30.	16	4	7	5	
31–35.	13	8	2	3	
36–	12	4	5	2	
(becsült tanítási gyakorlat évben)	18,5	18,2	20,3	17,5	
<b>Legmagasabb pedagógiai, szakmai végzettség arány</b>					
Egyetemi pedagógiai szakot végzettek aránya	67,9%	73%	79%	47%	
Szakmai egyetemet végzettek aránya	26,2%	24%	23%	28%	
Főiskola (szakmai) arány	29,8%	17%	33%	33%	
Főiskola (tanár) arány	9,5%	5%	9%	19%	
Középfokú (szakmai) arány	1,2%	1%	0%	2%	
Középfokú (pedagógiai) arány					
Szakvizsgával rendelkezők aránya	39,9%	29,5%	55,8%	44,2%	
Hátránykompenzáló programban való részvétel	38,7%	24,4%	51,2%	46,5%	

4. ábra. Az I. csoportosítás demográfiai és végzettség adatai

<b>I. csoportosítás</b>	<b>Összes</b>	<b>Technikum és technikum+</b>	<b>Szakgimnázium és szakgimnázium+</b>	<b>Szakképző iskola, szakképző iskola+</b>	<b>Felzárkóztató program</b>
	168	125	13	28	2
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,98	3,97	4,00	4,00	
szórása	0,709	0,729	0,577	0,720	
Sikeresség az alábbiakban:					
Tudásátadás	3,86	3,90	3,77	3,71	
szórása	0,784	0,777	0,725	0,854	
Értékrend, szocializáció	3,96	3,93	4,08	4,00	
szórása	0,777	0,805	0,862	0,609	
Szakmai innováció	3,95	3,98	3,92	3,89	
szórása	0,835	0,798	0,954	0,916	
Szülői együttműködés	3,52	3,58	3,69	3,21	
szórása	1,110	1,116	0,947	1,166	
Kollégákkal történő együttműködés	4,43	4,47	4,62	4,25	
szórása	0,662	0,655	0,506	0,701	
Kreativitás, problémamegoldás	4,34	4,32	4,31	4,43	
szórása	0,699	0,691	0,751	0,742	
Önképzés	4,38	4,37	4,54	4,36	
szórása	0,689	0,678	0,660	0,731	

5. ábra. Az egyes programokban tanítók szubjektív sikeresség (I. csoportosítás)

<b>II. csoportosítás</b>	<b>Összes</b>	<b>Technikum</b>	<b>Szakköznevelési és szakköznevelési+</b>	<b>Szakképző iskola és +</b>	<b>Felzárkóztató programok</b>
	168	78	43	43	4
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,98	4,03	3,86	3,98	
szórása	0,709	0,624	0,889	0,672	
Sikeresség az alábbiakban:					
Tudásátadás	3,86	3,95	3,77	3,79	
szórása	0,784	0,771	0,782	0,804	
Értékrend, szocializáció	3,96	4,03	3,79	3,98	
szórása	0,777	0,720	0,940	0,672	
Szakmai innováció	3,95	4,04	3,79	3,95	
szórása	0,835	0,829	0,804	0,844	
Szülői együttműködés	3,52	3,63	3,63	3,21	
szórása	1,110	1,082	1,134	1,125	
Kollégákkal történő együttműködés	4,43	4,47	4,44	4,37	
szórása	0,662	0,639	0,666	0,691	
Kreativitás, problémamegoldás	4,34	4,35	4,23	4,42	
szórása	0,699	0,753	0,649	0,663	
Önképzés	4,38	4,44	4,35	4,28	
szórása	0,689	0,656	0,686	0,734	

6. ábra. Az egyes programokban tanítók szubjektív sikeresség (II. csoportosítás)

## Correlation Matrix

	Siker	Tudásátadás	Szocializáció	Innováció	Szülő	Kolléga	Kreativitás	Önképzés	Életkor
Siker	—								
Tudásátadás	0.608 ***	—							
Szocializáció	0.509 ***	0.561 ***	—						
Innováció	0.554 ***	0.546 ***	0.458 ***	—					
Szülő	0.526 ***	0.534 ***	0.512 ***	0.457 ***	—				
Kolléga	0.354 ***	0.293 ***	0.175 *	0.215 **	0.332 ***	—			
Kreativitás	0.512 ***	0.428 ***	0.445 ***	0.431 ***	0.418 ***	0.313 ***	—		
Önképzés	0.276 ***	0.233 **	0.298 ***	0.451 ***	0.164 *	0.152 *	0.405 ***	—	
Életkor	0.025	0.022	-0.057	-0.011	-0.073	-0.005	-0.047	0.040	—

Note. \*  $p < .05$ , \*\*  $p < .01$ , \*\*\*  $p < .001$

7. ábra. A szakmai elégedettséget befolyásoló sikerkritériumok

	Technikum és technikum		
	Gyakorlati idő		
	0–15 N = 9	16–30 N = 23	31– N = 7
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,82	3,84	3,85
Sikeresség az alábbiakban:			
Tudásátadás	3,82	3,84	3,85
Értékrend, szocializáció	3,75	3,73	3,73
Szakmai innováció	3,82	3,81	3,82
Szülői együttműködés	3,37	3,5	3,47
Kollégákkal történő együttműködés	4,47	4,47	4,47
Kreativitás, problémamegoldás	4,27	4,26	4,29
Önképzés	4,20	4,34	4,35

8. ábra. A sikertényezők és a gyakorlati idő összefüggése technikumban

	Szakgimnázium és szakgimnázium		
	Gyakorlati idő		
	0–15 N = 14	16–30 N = 22	31– N = 7
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,71	3,78	3,96
Sikeresség az alábbiakban:			
Tudásátadás	3,64	3,70	3,76
Értékrend, szocializáció	3,75	3,81	3,9
Szakmai innováció	3,67	3,75	3,83
Szülői együttműködés	3,57	3,56	3,7
Kollégákkal történő együttműködés	4,46	4,40	4,43
Kreativitás, problémamegoldás	4,17	4,14	4,26
Önképzés	4,32	4,37	4,33

9. ábra. A sikertényezők és a gyakorlati idő összefüggése szakgimnáziumban



	Szakképző iskola és +		
	Gyakorlati idő		
	0–15 N = 20	16–30 N = 18	31– N = 5
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,97	3,94	4,00
Sikeresség az alábbiakban:			
Tudásátadás	3,8	3,76	4,20
Értékrend, szocializáció	3,97	3,97	4,40
Szakmai innováció	3,97	3,87	3,80
Szülői együttműködés	3,23	3,12	2,80
Kollégákkal történő együttműködés	4,4	4,35	4,40
Kreativitás, problémamegoldás	4,42	4,38	4,20
Önképzés	4,27	4,30	4,60

10. ábra. A sikertényezők és a gyakorlati idő összefüggése szakképző iskolában

	Technikum és technikum	
	Egyetemi és főiskolai pedagógiai szakot végzett N=38	Pedagógiai végzettség nélkül N=6
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,86	3,87
Sikeresség az alábbiakban:		
Tudásátadás	3,84	3,87
Értékrend, szocializáció	3,75	3,71
Szakmai innováció	3,84	3,93
Szülői együttműködés	3,46	3,40
Kollégákkal történő együttműködés	4,46	4,56
Kreativitás, problémamegoldás	4,26	4,31
Önképzés	4,24	4,31

11. ábra. A sikertényezők és a pedagógiai végzettség összefüggése technikumban

	Szakgimnázium és szakgimnázium	
	Egyetemi és főiskolai pedagógiai szakot végzett, N = 38	Pedagógiai végzettség nélkül, N = 5
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,89	3,6
Sikeresség az alábbiakban:		
Tudásátadás	3,84	3,2
Értékrend, szocializáció	3,84	3,4
Szakmai innováció	3,81	3,6
Szülői együttműködés	3,68	3,2
Kollégákkal történő együttműködés	4,44	4,4
Kreativitás, problémamegoldás	4,31	3,6
Önképzés	4,34	4,4

12. ábra. A sikertényezők és a pedagógiai végzettség összefüggése szakgimnáziumban

	Szakképző iskola és +	
	Egyetemi és főiskolai pedagógiai szakot végzett, N = 46	Pedagógiai végzettség nélkül, N = 21
Mennyire érzi sikeresnek magát	4,13	3,61
Sikeresség az alábbiakban:		
Tudásátadás	3,93	3,46
Értékrend, szocializáció	4,1	3,69
Szakmai innováció	4,13	3,53
Szülői együttműködés	3,43	2,69
Kollégákkal történő együttműködés	4,5	4,07
Kreativitás, problémamegoldás	4,6	4,00
Önképzés	4,4	4,00

13. ábra. A sikertényezők és a pedagógiai végzettség összefüggése szakképző iskolában

	Technikum és technikum	
	Szakvizsgával rendelkezik, N = 45	Hátránykompenzáló programban részt vettek, N = 41
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,99	3,96
Sikeresség az alábbiakban:		
Tudásátadás	3,94	3,90
Értékrend, szocializáció	3,94	3,93
Szakmai innováció	4,00	3,97
Szülői együttműködés	3,61	3,57
Kollégákkal történő együttműködés	4,46	4,47
Kreativitás, problémamegoldás	4,35	4,31
Önképzés	4,37	4,37

14. ábra. A sikertényezők és a továbbképzésben való részvétel összefüggése technikumban

	Szakgimnázium és szakgimnázium+	
	Szakvizsgával rendelkezik, N = 24	Hátránykompenzáló programban részt vettek, N = 23
Mennyire érzi sikeresnek magát	3,79	4,00
Sikeresség az alábbiakban:		
Tudásátadás	3,70	3,86
Értékrend, szocializáció	3,87	4,00
Szakmai innováció	3,79	3,86
Szülői együttműködés	3,5	3,78
Kollégákkal történő együttműködés	4,29	4,56
Kreativitás, problémamegoldás	4,08	4,17
Önképzés	4,5	4,34

15. ábra. A sikertényezők és a továbbképzésben való részvétel összefüggése szakképző iskolában

	Szakképző iskola és +	
	Szakkvizsgával rendelkezők, N = 28	Hátránykompenzáló programban részt vettek, N = 36
Mennyire érzi sikeresnek magát	4,03	4,13
Sikeresség az alábbiakban:		
Tudásátadás	3,96	4,00
Értékrend, szocializáció	4,10	4,10
Szakmai innováció	4,03	4,05
Szülői együttműködés	3,35	3,63
Kollégákkal történő együttműködés	4,50	4,66
Kreativitás, problémamegoldás	4,46	4,47
Önképzés	4,46	4,47

16. ábra. A sikertényezők és a továbbképzésben való részvétel összefüggése szakiskolában

**Vályogos Krisztina**

Debreceni Egyetem Nevelés- és  
Művelődéstudományi Doktori Program

#### Absztrakt

A pedagógus pálya a társadalmi megbecsülés, az anyagi helyzet és a szakmai karrier szempontjából kevésbé vonzó, mint más diplomát igénylő szakmák, ennek ellenére a pedagógusok túlnyomó többsége szereti a munkáját. Kutatásokból tudjuk, hogy intézménytípusonként eltérés mutatható ki a pedagógusok, oktatók anyagi helyzetének megítélésében, szakmai céljaik megvalósulásának mértékében és a tanulói teljesítményekkel való elégedettségben. Kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a magasabb presztízsű intézménytípusban tanítók szakmailag sikeresebnek ítélik-e meg munkájukat, mint az alacsonyabb presztízsű intézménytípusban oktatók. Hipotézisünk szerint az oktatók szakmai elégedettsége attól az intézménytípustól függ, melyben oktatnak. Az online kérdőíves vizsgálat 2020. november-december hónapban zajlott, melyre 168 kitöltés érkezett, elsősorban az észak-alföldi régió szakképzési centrumaiban oktatók részvételével. A minta nem tekinthető reprezentatívnak. 5-fokozatú Likert-skála segítségével térképeztük fel az oktatók szakmai sikerességét és annak megélt mértékét a tudásátadás, az értékrend-formálás, szocializáció, szakmai innováció, a szülőkkel és kollégákkal való együttműködés, a kreativitás, problémamegoldás és az önképzés területén, és a válaszokat egyszerű keresztábrák elemzésével dolgoztuk fel. Az intézménytípusok szerinti vizsgálatot nehezíti, hogy az oktatók többsége egyszerre többféle programban oktat. Az adatok elemzéséből látjuk, hogy a kizárólag technikumban oktatók érzik magukat a legsikeresebbnek, majd őket a szakképző iskolában oktatók követik, a legkevésbé sikeresnek a szakgimnáziumban oktatók érzik magukat. Ugyanakkor, ha a kizárólag technikumban oktatók és a technikum mellett más programtípusban is oktatók válaszait tekintjük egy csoportnak, akkor már ők ítélik magukat a legkevésbé sikeresnek. Akár leszűkítve, akár a fent említett módon kibővítve elemezzük az oktatói válaszokat, a kizárólag technikumban vagy technikumban is oktatók az innováció és a tudásátadás területén a középfokú szakképzésben a legsikeresebbnek érzik magukat. Kutatásunk eredményeinek általánosíthatósága korlátozott, az eredmények alapján nem igazolódott hipotézisünk, miszerint a magasabb presztízsű technikai képzésben oktatók a legelégedettebbek szakmai sikerességükkel.